

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE IŠVADA,
pateikta 2017 m. lapkričio 9 d.¹

Byla C-359/16

**Ömer Altun,
Abubekir Altun,
Sedrettin Maksutogullari,
Yunus Altun,
Absa NV,
M. Sedat BVBA,
Alnur BVBA
prieš
Openbaar Ministerie**

(*Hof van Cassatie* (Kasacinis teismas, Belgija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Darbuotojai migrantai – Socialinė apsauga – Taikytini teisės aktai – Reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 – 14 straipsnio 1 dalies a punktas – Komandiruotieji darbuotojai – Reglamentas (EEB) Nr. 574/72 – 11 straipsnio 1 dalis – E 101 formos pažyma – Privalomasis pobūdis – Pažyma, kuri gauta sukčiaujant arba kuria remtasi sukčiaujant“

I. Įvadas

1. „Teisė pasibaigia ten, kur prasideda piktnaudžiavimas“. Šią frazę pavartojęs prancūzų teisės profesorius Marcel Ferdinand Planiol² kalba apie problemą, su kuria šioje byloje susidūrė *Hof van Cassatie* (Kasacinis Teismas, Belgija) ir dėl kurios iki šiol buvo suformuota nusistovėjusi jurisprudencija, susijusi su E 101 formos pažymos, patvirtinančios Europos Sąjungoje persikeliančio darbuotojo priklausymą valstybės narės, kuriai priklauso pažymą išdavusi institucija, socialinės apsaugos sistemai, privalomą pobūdį³.

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 M. Planiol „Traité élémentaire de droit civil“, 2 t., 9-asis leid., *Librairie générale de droit & de jurisprudence*, Paryžius, 1923, p. 287.

3 E 101 formos pažyma, vadinama „pažyma dėl taikytinų teisės aktų“, atitinka tipinę formą, kurią yra parengusi Administracinė darbuotojų migrantų socialinės apsaugos komisija (toliau – Administracinė komisija). Žr. 2005 m. kovo 17 d. Administracinės komisijos sprendimą Nr. 202 dėl pavyzdinių formų, būtinų Tarybos reglamentams (EEB) Nr. 1408/71 ir (EEB) Nr. 574/72 įgyvendinti (E 001, E 101, E 102, E 103, E 104, E 106, E 107, E 108, E 109, E 112, E 115, E 116, E 117, E 118, E 120, E 121, E 123, E 124, E 125, E 126, E 127) (2006/203/EB) (OL L 77, 2006, p. 1). Nuo 2010 m. gegužės 1 d. E 101 formos pažyma tapo perkeliamuju dokumentu A1 pagal 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 72) ir 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą Nr. 987/2009, nustatantį Reglamento Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką (OL L 284, 2009, p. 1).

2. Iš tiesų pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją, kol valstybės narės kompetentingos institucijos išduota E 101 formos pažyma nėra panaikinta ar pripažinta negaliojančia, pagal Reglamento (EEB) Nr. 574/72⁴, nustatančio Reglamento (EEB) Nr. 1408/71⁵ įgyvendinimo tvarką, 11 straipsnio 1 dalį ji yra privaloma valstybės narės, kurioje pagal darbo sutartį dirbantis darbuotojas yra tam, kad dirbtų ten darbą, teisinėje sistemoje, todėl įpareigoja šios valstybės narės institucijas. Iš to darytina išvada, kad priimančiosios valstybės narės teismas nėra įgaliotas tikrinti E 101 formos pažymos galiojimo, atsižvelgdamas į informaciją, kuria remiantis ji buvo išduota⁶.

3. Prašymu priimti prejudicinį sprendimą jį pateikęs teismas iš esmės klausia Teisingumo Teismo, ar ši jurisprudencija taikytina tuo atveju, jei priimančiosios valstybės narės teismas konstatuoja, kad E 101 formos pažyma buvo gauta arba ja remiamasi sukčiaujant⁷.

4. Šioje išvadoje paaškinsiu priežastis, dėl kurių manau, kad E 101 formos pažyma nėra privaloma priimančiosios valstybės narės teismui, jeigu jis konstatuoja, kad ši pažyma buvo gauta arba ja remiamasi sukčiaujant, ir kad tokiu atveju šis teismas gali nuspręsti netaikyti E 101 formos pažymos⁸.

II. Sąjungos teisė

A. Reglamentas Nr. 1408/71

5. Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinėje dalyje „Taikytinų teisės aktų nustatymas“ esančio 13 straipsnio „Bendrosios taisyklės“ 1 dalyje ir 2 dalies a punkte nurodyta:

„1. Laikantis 14c ir 14f straipsnių, asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, taikomi tik vienos valstybės narės teisės aktai. Tokie teisės aktai nustatomi remiantis šios antraštinės dalies nuostatomis.

2. Laikantis 14–17 straipsnių nuostatų:

a) vienos valstybės narės teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui taikomi tos valstybės teisės aktai, net jeigu jis gyvena kitos valstybės narės teritorijoje arba įmonės, kurioje jis dirba, buveinė juridiskai įregistruota ar veiklos vieta arba jį nusamdęs asmuo yra kitos valstybės narės teritorijoje.“

4 1972 m. kovo 21 d. Tarybos reglamentas, nustatantis Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ir jų šeimoms nariams, judantiems Bendrijoje, įgyvendinimo tvarką (OL L 74, 1972, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 156), iš dalies pakeistas 1981 m. gruodžio 8 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 3795/81 (OL L 378, 1981, p. 1) (toliau – Reglamentas Nr. 574/72).

5 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamentas dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ir jų šeimoms nariams, judantiems Bendrijoje (OL L 149, 1971, p. 2; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 35), iš dalies pakeistas 1981 m. gegužės 12 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 1390/81 (OL L 143, 1981, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 222), ir 1998 m. birželio 29 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1606/98 (OL L 209, 1998, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 308) (toliau – Reglamentas Nr. 1408/71).

6 Žr. naujausią 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309, 48 ir 49 punktai). Dėl Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusios su privalomu E 101 formos pažymos pobūdžiu, žr. šios išvados 32–39 punktus.

7 Šis klausimas taip pat nagrinėjamas byloje *CRPNPAC* (C-370/17).

8 Dėl sukčiavimo konstatavimo žr. šios išvados 48–56 punktus.

6. Toje pačioje Reglamento Nr. 1408/71 antraštinėje dalyje esančio 14 straipsnio „Specialios taisyklės, taikomos asmenims, išskyrus jūreivius, pagal darbo sutartį dirbantiems mokamą darbą“ 1 dalies a punkte nurodyta:

„13 straipsnio 2 dalies a punktas taikomas laikantis šių išimčių ir sąlygų:

1. a) asmeniui, kuris pagal darbo sutartį dirba valstybės narės teritorijoje esančioje įmonėje ir kurią ji išsiunčia į kitos valstybės narės teritoriją dirbti tos įmonės naudai, toliau taikomi pirmosios valstybės narės teisės aktai, su sąlyga, kad numatyta darbo trukmė neviršija 12 mėnesių ir jis nesiunčiamas pakeisti kito asmens, kurio komandiruotės laikas baigėsi“.

7. Nuo 2010 m. gegužės 1 d. Reglamentas Nr. 1408/71 buvo panaikintas ir pakeistas Reglamentu (EB) Nr. 883/2004⁹.

B. Reglamentas Nr. 574/72

8. Reglamento Nr. 574/72 III antraštinėje dalyje „Reglamento nuostatų įgyvendinimas teisės aktu taikymui nustatyti“ esančio 11 straipsnio „Formalumi tu atveju, kai pagal darbo sutartį dirbantis asmuo išsiunčiamas į kitą vietą laikantis reglamento 14 straipsnio 1 dalies ir 14b straipsnio 1 dalies nuostatų ir sutarčių, sudarytų pagal reglamento 17 straipsnį“ 1 dalies a punkte nurodyta:

„Valstybės narės, kurios teisės aktai toliau taikomi, kompetentingos valdžios institucijos paskirta įstaiga išduoda pažymėjimą, patvirtinantį, kad tam pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui iki konkrečios datos toliau taikomi tie teisės aktai:

- a) pagal darbo sutartį dirbančio asmens ar jo darbdavio prašymu reglamento 14 straipsnio 1 dalyje ir 14 straipsnio b dalyje nurodytais atvejais“.

9. Nuo 2010 m. gegužės 1 d. Reglamentas Nr. 574/72 buvo panaikintas ir pakeistas Reglamentu (EB) Nr. 987/2009¹⁰.

III. Pagrindinė byla, prejudicinis klausimas ir procesas Teisingumo Teisme

10. *Sociale Inspectie* (Socialinės priežiūros tarnyba, Belgija) atliko Belgijos teisės reglamentuojamos įmonės *Absa NV*, vykdančios veiklą Belgijos statybų sektoriuje, personalo įdarbinimo patikrinimą. Per šį tyrimą nustatyta, kad nuo 2008 m. *Absa* beveik nebuvo darbuotojų ir visą rankų darbą atliko pasamdytos Bulgarijos įmonės. Šios Bulgarijos įmonės nevykdė jokios veiklos Bulgarijoje ir komandiruojo darbuotojus, kad jie dirbtų Belgijoje įmonei *Absa*, iš dalies – dalyvaujant ir bendradarbiaujant kitoms Belgijos bendrovėms. Šių darbuotojų darbas nebuvo deklaruojamas Belgijos institucijai, atsakingai už socialinės apsaugos įmokų surinkimą, nes šie darbuotojai turėjo kompetentingos Bulgarijos institucijos išduotas E 101 formos pažymas, patvirtinančias jų priklausymą Bulgarijos socialinės apsaugos sistemai.

11. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Belgijos institucijos kompetentingai Bulgarijos institucijai pateikė motyvuotą prašymą atšaukti minėtas E 101 formos pažymas, tačiau toji institucija nepriėmė sprendimo dėl šio prašymo. Šiuo klausimu Belgijos vyriausybė patikslino, kad prašymas atšaukti E 101 formos pažymas kompetentingai Bulgarijos institucijai išsiųstas

9 Žr. Reglamento Nr. 883/2004 90 ir 91 straipsnius. Žr. šios išvados 17–21 punktus dėl šioje byloje aiškintinų nuostatų.

10 Žr. Reglamento Nr. 987/2009 96 ir 97 straipsnius. Žr. šios išvados 17–21 punktus dėl šioje byloje aiškintinų nuostatų.

2012 m. lapkričio 12 d. ir kad ši institucija 2013 m. balandžio 9 d. pateikė atsakymą, kuriame tiesiog apibendrino išduotas E 101 formos pažymas, nurodė jų galiojimo terminą ir pranešė, kad tuo metu, kai įvairios Bulgarijos įmonės prašė išduoti nagrinėjamas E 101 formos pažymas, neištyrusi Belgijoje konstatuotų ir nustatytų faktinių aplinkybių ir neatsižvelgusi į jas.

12. Belgijos valdžios institucijos iškelė bylas pagrindinės bylos ieškovėms *Ömer Altun, Abubekir Altun, Sedrettin Maksutogullari, Yunus Altun, Absa, Sedat BVBA* ir *Alnur BVBA* (toliau kartu – *Altun ir kt.*) kaip paskirtosioms arba įgaliotosioms darbdavėms, pirma, todėl, kad jos sudarė sąlygas arba leido dirbti užsienio valstybių piliečiams, kuriems neleidžiama gyventi arba įsisteigti Belgijoje ilgiau nei tris mėnesius, prieš tai šiuo tikslu negavus darbo leidimo; antra, todėl, kad, kai darbuotojai buvo įdarbinti, institucijai, atsakingai už socialinės apsaugos įmokų rinkimą, nebuvo pateikta teisės aktuose reikalaujama deklaracija; ir, trečia, todėl, kad darbuotojai nebuvo registruoti Nacionalinėje socialinės apsaugos tarnyboje (Belgija).

13. 2014 m. birželio 27 d. sprendimu *Correctionele rechtbank Limburg, afdeling Hasselt* (Limburgo baudžiamųjų bylų teismas, Haselto skyrius, Belgija) išteisino *Altun ir kt.* Iš Belgijos vyriausybės rašytinių pastabų matyti, kad suinteresuotieji asmenys buvo išteisinti remiantis tuo, kad „darbuotojų iš Bulgarijos įdarbinimui buvo visiškai taikomos E 101/A1 formos pažymos, kurios šią dieną yra išduotos tinkamai ir teisėtai“. Prokuratūra apskundė tokį sprendimą.

14. 2015 m. rugsėjo 10 d. sprendimu *Hof van beroep Antwerpen* (Antverpeno apeliacinis teismas, Belgija) nuteisė suinteresuotuosius asmenis. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, jog apeliacinis teismas konstatavo, kad „E 101 formos pažymos gautos sukčiaujant, pateikus tikrovės neatitinkančius faktus, kad būtų apeitos Bendrijos nuostatos dėl komandiravimui taikytinų sąlygų, taip siekiant gauti naudą, kuri nebūtų buvusi suteikta nesant tokio sukčiavimo“.

15. Ieškovės nusprendė apskusti tokį sprendimą kasacine tvarka *Hof van Cassatie* (Kasacinis teismas), šis nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar kitas nei komandiruojančiosios valstybės narės teismas gali pripažinti negaliojančia pagal Reglamento <...> Nr. 574/72 <...>, galiojusio iki jo panaikinimo Reglamento <...> [Nr.] 987/2009 <...> 96 straipsnio 1 dalimi, 11 straipsnio 1 dalį išduotą E 101 formos pažymą, jeigu iš bylos aplinkybių, dėl kurių jis turi priimti sprendimą, matyti, kad pažyma gauta arba ja remiamasi sukčiaujant?“

16. Rašytines pastabas pateikė *Altun ir kt.*, Belgijos, Airijos, Prancūzijos, Vengrijos ir Lenkijos vyriausybės, taip pat Europos Komisija. 2017 m. birželio 20 d. posėdyje tos pačios šalys ir suinteresuotieji asmenys pateikė žodines pastabas.

IV. Analizė

A. Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalyko ir aiškinamųjų Sąjungos teisės nuostatų

17. Pirmiausia reikia konstatuoti, kad prejudicinis klausimas susijęs su Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalies, „kuri buvo taikoma prieš ją panaikinant Reglamento <...> [Nr.] 987/2009 <...> 96 straipsnio 1 dalimi“, išaiškinimu.

18. Vis dėlto Belgijos vyriausybė teigia, kad prejudicinį klausimą reikia išplėsti, apimant Reglamento Nr. 987/2009 5 straipsnio 1 dalies ir 19 straipsnio 2 dalies aiškinimą. Iš tiesų šios nuostatos taip pat taikytinos pagrindinei bylai *ratione temporis*, nes faktinės aplinkybės, dėl kurių pagrindinės bylos ieškovėms iškelta byla, iš dalies susiklostė po 2010 m. gegužės 1 d., t. y. dienos, kai minėtu reglamentu

buvo panaikintas ir pakeistas Reglamentas Nr. 574/72¹¹.

19. Reikia konstatuoti, kad prašyme priimti prejudicinį sprendimą jį pateikęs teismas nenurodo tikslaus laikotarpio, su kuriuo susijusios pagrindinės bylos faktinės aplinkybės. Šiomis aplinkybėmis manau, kad Teisingumo Teismas neturi pakankamai faktinių duomenų, kad išplėstų savo atsakymą, apimdamas kitas nuostatas nei nurodytosios prejudiciniame klausime¹². Todėl šioje išvadoje apsiribosiu reglamentų Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72 nuostatų aiškinimu.

20. Vis dėlto reikėtų pabrėžti, jog, mano supratimu, atsakymą, kurį siūlau pateikti dėl Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punkto ir Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalies išaiškinimo, galima visiškai pritaikyti Reglamento Nr. 883/2004 12 straipsnio 1 daliai ir Reglamento Nr. 987/2009 5 straipsnio 1 daliai. Šiuo klausimu reikia konstatuoti, pirma, kad, pagal minėtus naujuosius reglamentas, Reglamento Nr. 883/2004 12 straipsnio 1 dalimi buvo iš esmės pakeistas Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punktas, o Reglamento Nr. 987/2009 19 straipsnio 2 dalimis iš esmės pakeista Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalis¹³. Antra, kaip yra konstatavęs Teisingumo Teismas, šiuo metu galiojančiu Reglamentu Nr. 987/2009 buvo kodifikuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, įtvirtinant, be kita ko, privalomąjį E 101 formos pažymos pobūdį ir išimtinę ją išdavusios institucijos kompetenciją vertinti šios pažymos galiojimą¹⁴. Iš tiesų Reglamento Nr. 987/2009 5 straipsnio „Kitoje valstybėje narėje išduotų dokumentų ir patvirtinamųjų įrodymų teisinė galia“ 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės institucijos parengti dokumentai, liudijantys asmens padėtį pagal reglamentas Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009, taip pat su jais susiję patvirtinamieji įrodymai yra privalomi kitų valstybių narių institucijoms, nebent jų išdavimo valstybė narė šiuos dokumentus atšaukia arba paskelbia negaliojančiais.

21. Be to, manau, kad būtų naudinga atkreipti Teisingumo Teismo dėmesį į šiuo metu vykdomą teisėkūros procedūrą reglamentams Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009 iš dalies pakeisti remiantis 2016 m. gruodžio 13 d. Komisijos pateiktu pasiūlymu¹⁵. Vienas iš Komisijos pateiktų pasiūlymų, be kita ko, yra įtraukti į Reglamento Nr. 987/2009 1 straipsnį sąvokos „sukčiavimas“ apibrėžtį¹⁶, o į jo 5 straipsnio 1 ir 2 dalis – tikslus terminus, per kuriuos dokumentą išdavusi institucija išnagrinėtų E 101 formos pažymos išdavimo pagrįstumą ir prireiktus ją atšauktų arba ištaisytų kompetentingos kitos valstybės narės institucijos prašymu¹⁷. Nors šie teisėkūros darbai neturi tiesioginės įtakos šioje byloje atliktinai analizei, susijusiai tik su reglamentų Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72, kurie dabar jau yra panaikinti, nuostatų išaiškinimu, manau, jie susiję su teisinėmis šios bylos aplinkybėmis.

11 Žr. šios išvados 9 punktą.

12 Primintina, kad Teisingumo Teismas yra įgaliotas pateikti Sąjungos teisės akto išaiškinimą tik remdamasis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis. Žr. 2017 m. gegužės 4 d. Sprendimą *Svobodová* (C-653/16, nepaskelbtas Rink., EU:C:2017:371, 18 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

13 Pagal Reglamento Nr. 883/2004 12 straipsnio 1 dalį asmeniui, dirbančiam pagal darbo sutartį valstybėje narėje darbdaviui, kuris joje paprastai vykdo savo veiklą, ir to darbdavio išsiųstam į kitą valstybę narę dirbti tam darbdaviui, toliau taikomi pirmosios valstybės narės teisės aktai, su sąlyga, kad numatyta tokio darbo trukmė neviršija 24 mėnesių ir jis nesiunčiamas pakeisti kito komandiruojo asmens. Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalis cituojama šios išvados 6 punkte. Pagal Reglamento Nr. 987/2009 19 straipsnio 2 dalį atitinkamo asmens ar darbdavio prašymu valstybės narės, kurios teisės aktai yra taikytini pagal pagrindinio reglamento (t. y. Reglamento Nr. 883/2004) II antraštinės dalies nuostata, kompetentinga įstaiga išduoda pažymėjimą, liudijantį, kad tokie teisės aktai yra taikytini, ir prireikus nurodo, iki kada ir kokiomis sąlygomis jie taikytini. Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalies a punktas nurodytas šios išvados 8 punkte.

14 Žr. 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309, 59 punktas).

15 Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo ir Reglamentas (EB) Nr. 987/2009, nustatantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 įgyvendinimo tvarką [COM(2016) 815 final].

16 Kaip siūlo apibrėžti Komisija, pagal Reglamentą Nr. 987/2009 „sukčiavimas“ – tai bet koks tyčinis veikimas ar neveikimas, siekiant įgyti teisę į socialinės apsaugos išmokas ir jas gauti arba išvengti socialinės apsaugos įmokų mokėjimo, pažeidžiant valstybės narės teisę. Žr. minėto 2016 m. gruodžio 13 d. Komisijos pasiūlymo 2 straipsnio 4 punktą ir su tuo susijusius paaiškinimus aiškinamajame memorandume (5 skyrius).

17 Žr. minėto 2016 m. gruodžio 13 d. Komisijos pasiūlymo 2 straipsnio 7 punktą ir su tuo susijusius paaiškinimus aiškinamajame memorandume (5 skyrius). Šiomis aplinkybėmis Komisija siūlo, kada jeigu pažymą išdavusi institucija konstatuoja nepaneigiamą dokumentą prašiusio išduoti asmens sukčiavimą, ji iš karto atgaline data atšaukia arba ištaiso šį dokumentą. Dėl dokumentą išdavusios institucijos atliekamos pakartotinės peržiūros žr. šios išvados 33 punktą.

22. Galiausiai manau, kad būtų naudinga pateikti kelias pastabas dėl siūlymo pateikti „alternatyvų sprendimą“, kurį Komisija pateikė per posėdį, ir kuris susijęs su šioje byloje iškilusia problema. Iš tiesų, jos nuomone, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo iškeltas klausimas nebėra reikšmingas ir todėl pageidautina, kad Teisingumo Teismas nustatytų, ar šioje byloje nagrinėjamo atvejo aplinkybės patvirtina „tikrą komandiravimą“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punktą ir taigi ar atitinkamos E 101 formos pažymos buvo teisingai išduotos kompetentingos Bulgarijos institucijos¹⁸. Šiomis aplinkybėmis Komisija mano, kad, jeigu Teisingumo Teismas neigiamai atsakytų į šiuos klausimus, kompetentingos Belgijos institucijos, remdamosi Teisingumo Teismo sprendimu, galėtų prašyti kompetentingos Bulgarijos institucijos atšaukti E 101 formos pažymą arba pripažinti ją negaliojančiomis ir ši institucija prireikus privalėtų imtis veiksmų. Tačiau jeigu Teisingumo Teismas patvirtintų minėtų pažymų tinkamumą, pagrindinė byla būtų baigta.

23. Komisijos siūloma pozicija manęs neįtikina, ir taip yra dėl toliau nurodytų motyvų.

24. Pirma, manau, kad šis sprendimas neatitinka SESV 267 straipsnio, Primintina, kad pagal SESV 267 straipsnį, pagrįstą aiškiu nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo funkcijų atskyrimu, pastarasis turi teisę aiškinti Sąjungos nuostatas ar spręsti dėl jų galiojimo tik remdamasis nacionalinio teismo nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis ir kad būtent nacionalinis teismas turi taikyti Bendrijos teisės normas konkrečiu atveju. Todėl Teisingumo Teismas nėra kompetentingas nagrinėti faktines pagrindinės bylos aplinkybes ar taikyti Bendrijos teisės normas, kurias jis išaiškino, nacionalinėms priemonėms ar situacijoms, nes šie klausimai priklauso išimtinai nacionalinio teismo kompetencijai¹⁹. Tačiau, mano nuomone, Komisijos siūlomas požiūris reiškia, kad Teisingumo Teismas turėtų kvalifikuoti pagrindinės bylos faktines aplinkybes, o tai nepriklauso jo kompetencijai²⁰.

25. Antra, manau, kad dėl Komisijos pateikto pasiūlymo iš esmės pasikeistų šios bylos dalykas ir pobūdis. Iš tiesų, nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas susijęs su kompetencija, kurią turi priimančiosios valstybės narės teismas, kad sukčiavimo atveju E 101 formos pažyma nebūtų taikoma, Komisija siūlo Teisingumo Teismui atsakyti į visai kitą klausimą, t. y. nagrinėjamą E 101 formos pažymų išdavimo tinkamumo. Tačiau šis klausimas veikia turėtų būti nagrinėjamas per procedūrą dėl išipareigojimų neįvykdymo, pradėtą pagal SESV 258 ar 259 straipsnius.

26. Trečia, net darant prielaidą, jog Teisingumo Teismas konstatuotų, kad šioje byloje nėra įvykdytos Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punkte numatytos komandiravimo sąlygos, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kaip, be kita ko, pripažįsta Komisija, privalėtų atsižvelgti į E 101 formos pažymą, kol kompetentinga Bulgarijos institucija jų dar neanuliuojo ar nepripažino negaliojančiomis. Todėl Komisijos siūlomas sprendimas negali sureguliuoti situacijos, su kuria susidūrė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

27. Taigi manau, kad prejudicinio klausimo nereikia performuluoti.

18 Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punkto taikytinumas priklauso, be kita ko, nuo to, ar, pirma, tarp darbuotojo ir jį komandiruojančios įmonės yra organiškasis ryšys ir, antra, ar ši įmonė paprastai vykdo reikšmingą veiklą įsisteigimo valstybės narės teritorijoje. Žr. 2000 m. vasario 10 d. Sprendimą *FTS* (C-202/97, EU:C:2000:75, 24 ir 40–45 punktai); 2000 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Plum* (C-404/98, EU:C:2000:607, 21 ir 22 punktai) ir 2006 m. sausio 26 d. Sprendimą *Herbosch Kiere* (C-2/05, EU:C:2006:69, 19 punktas). Taip pat žr. 2013 m. gruodžio mėn. Administracinės komisijos praktinio vadovo dėl Europos ekonominėje erdvėje (EEE) ir Šveicarijoje taikytinų Europos Sąjungos teisės aktų pirmos dalies 2–4 punktus. Be to, žr. šios išvados 52 punktą.

19 2008 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *CEPSA* (C-279/06, EU:C:2008:485, 28 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

20 Šiuo klausimu manau, kad ši byla skiriasi nuo bylos, kurioje priimtas 2015 m. rugsėjo 9 d. Sprendimas *X ir van Dijk* (C-72/14 ir C-197/14, EU:C:2015:564). Primintina, kad minėto sprendimo 43–51 punktuose Teisingumo Teismas konstatavo, kad pažyma, išduota kaip E 101 formos pažyma Reino upeiviams, nepatenka į Reglamento Nr. 1408/71 taikymo sritį, negali būti laikoma E 101 formos pažyma ir todėl negali sukelti šiai pažymai būdingų pasekmių, tarp jų – privalomosios galios valstybių narių institucijoms, išskyrus valstybę narę, kuriai priklauso šią pažymą išdavusi institucija. Taigi minėtoje byloje reikėjo ne nustatyti Reglamento Nr. 1408/71 nuostatų taikytinumą nagrinėjamam atveju, o veikiau patikslinti pažymos, išduotos į šio reglamento taikymo sritį nepatenkantiems asmenims, pasekmes. Šiuo klausimu minėto sprendimo 36 punkte Teisingumo Teismas patikslino, kad jame nepateiktas joks vertinimas, susijęs su pagrindinės bylos ieškovių kvalifikavimu kaip Reino upeivių ar su jiems taikytiniais teisės aktais.

B. Dėl prejudicinio klausimo

28. Prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas siekia sužinoti, ar priimančiosios valstybės narės teismas gali panaikinti arba atmesti E 101 formos pažymą, išduotą pagal Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalį, jeigu jam pateikti vertinti faktai leidžia konstatuoti, kad ši pažyma buvo gauta arba ja buvo remtasi sukčiaujant. Kitaip tariant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas iš esmės prašo Teisingumo Teismo patikslinti, ar privalomasis poveikis, kuris pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją paprastai suteikiamas E 101 formos pažymai, įpareigoja priimančiosios valstybės narės teismą tuo atveju, jeigu šis teismas konstatuoja sukčiavimą²¹.

29. Šiuo klausimu Belgijos ir Prancūzijos vyriausybės laikosi nuomonės, kad priimančiosios valstybės narės teismui reikia pripažinti galimybę netaikyti E 101 formos pažymos, jei yra sukčiaujama. Tačiau *Altun ir kt.*, Airijos, Vengrijos ir Lenkijos vyriausybės, taip pat Komisija iš esmės teigia, kad kitos valstybės narės kompetentingos institucijos išduota E 101 formos pažyma yra privaloma priimančiosios valstybės narės teismui, net jeigu jis konstatuoja, kad ši pažyma buvo gauta ar ja remiamasi sukčiaujant.

30. Manau, kad prieš pradėdant nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo pateiktą klausimą būtų naudinga trumpai priminti Teisingumo Teismo jurisprudenciją, susijusią su privalomuoju E 101 formos pažymos pobūdžiu ir principus, kuriais ši jurisprudencija grindžiama (pirma dalis).

31. Tada išnagrinėsiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo klausimą. Pirma, paaiškinsiu motyvus, dėl kurių manau, kad jurisprudencija, susijusi su privalomuoju E 101 formos pažymos pobūdžiu, negali būti taikoma, jeigu priimančiosios valstybės narės teismas konstatuoja, kad E 101 formos pažyma buvo išduota arba ja buvo remtasi sukčiaujant ir kad tokiu atveju šis teismas gali netaikyti šios pažymos (antra dalis). Antra, nurodysiu kelis argumentus, susijusius su priimančiosios valstybės narės teismo konstatuotu sukčiavimu (trečia dalis). Galiausiai išnagrinėsiu šioje byloje pateiktus argumentus, kuriais siekiama paneigti Teisingumo Teismui mano siūlomą sprendimą šiai bylai (ketvirta dalis).

1. Dėl Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusios su privalomuoju E 101 pažymos pobūdžiu

32. Privalomasis E 101 formos pažymos pobūdis kyla iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos. Teisingumo Teismas yra konstatavęs, be kita ko, kad kol E 101 formos pažyma nėra atšaukta arba paskelbta negaliojančia, ji privaloma pagal valstybės narės, į kurią pagal darbo sutartį vyksta dirbti asmuo, vidaus teisės sistemą todėl privaloma šios valstybės įstaigoms²². Iš to darytina išvada, pirma, kad kompetentinga valstybės narės institucija, kurioje darbuotojas dirba, turi atsizvelgti į tai, kad šiam darbuotojui jau taikomi valstybės narės, kurioje yra ši darbuotoją įdarbinusi įmonė, socialinės teisės aktai, todėl ši institucija negali nagrinėjamam darbuotojui taikyti savo socialinės apsaugos sistemos. Antra, priimančiosios valstybės narės teismas nėra įgaliojtas tikrinti E 101 formos pažymos galiojimo atsizvelgdamas į aplinkybes, kuriomis remiantis ji buvo išduota²³.

33. Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad pagal ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą E 101 formos pažymą išduodanti įstaiga privalo tinkamai įvertinti taikytinų socialinės apsaugos teisės aktų nustatymo taisyklių taikymui svarbias faktines aplinkybes ir taip užtikrinti E 101 formos pažymoje nurodytų duomenų teisingumą. Šiomis aplinkybėmis minėtoji

21 Dėl Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusios su privalomuoju E 101 formos pažymos pobūdžiu, žr. šios išvados 32–39 punktus.

22 Žr. neseniai priimtą 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309, 48 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

23 Žr. neseniai priimtą 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309, 43 ir 49 punktai). Reikėtų pažymėti, kad tai, ar nagrinėjama byla yra civilinė, ar baudžiamoji, neturi jokios įtakos privalomajam E 101 formos pažymos pobūdžiui, nes ji yra privaloma visų valstybių narių teismams. Žr. 2017 m. spalio 24 d. Nutartį *Belu Dienstleistung ir Nikless* (C-474/16, nepaskelbta, EU:C:2017:812, 17 punktą).

institucija privalo persvarstyti tokio E 101 formos pažymos išdavimo pagrįstumą ir prireikus šią pažymą atšaukti, jeigu valstybės narės, kurioje darbuotojas dirba, kompetentinga įstaiga abejoja dėl faktinių aplinkybių, kuriomis remiantis ši pažyma išduota, ir dėl joje nurodytų duomenų teisingumo, be kita ko, dėl to, kad jie neatitinka Reglamento Nr. 1408/71 nuostatoje, kuria remiantis ši pažyma buvo išduota, reikalavimų²⁴.

34. Jei kompetentingoms atitinkamų valstybių narių institucijoms nepavyktų susitarti dėl nagrinėjamu atveju taikytinų teisės aktų nustatymo, joms leidžiama kreiptis į Administracinę komisiją. Jei šiai komisijai nepavyksta suderinti kompetentingų institucijų nuomonės, paliekama galimybė, nepaveikiant pažymą išdavusios institucijos valstybėje narėje galimų teisminės gynybos priemonių, pradėti procedūrą dėl įsipareigojimų neįvykdymo pagal SESV 259 straipsnį²⁵.

35. Kaip jau nurodžiau savo išvadoje byloje *A-Rosa Flussschiff*, E 101 formos pažymos tikslas – užtikrinti, kad būtų laikomasi Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto vienos valstybės narės teisės aktų taikymo principo, siekiant konkrečiais atvejais išvengti jurisdikcijos kolizijų dėl skirtingo taikytinų socialinės apsaugos teisės aktų vertinimo²⁶. Šiuo klausimu E 101 formos pažyma padedama užtikrinti Sąjungoje judančių darbuotojų teisinį saugumą ir taip sudaryti palankias sąlygas laisvam darbuotojų judėjimui ir laisvei teikti paslaugas Sąjungoje, o tai ir yra Reglamentu Nr. 1408/71 siekiamas tikslas.

36. Manau, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusios su privalomuoju E 101 pažymos pobūdžiu, matyti, kad Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinės dalies nuostatos, susijusios su taikytinų teisės aktų nustatymu, įtvirtinama ne tik įstatymų kolizijos taisyklių sistema, bet ir valstybių narių kompetencijos tarpusavio pasidalijimo sistema, t. y. tik E 101 formos pažymą išdavusi institucija yra kompetentinga vertinti šios pažymos galiojimą ir savo iniciatyva arba atsakydama į kitos valstybės narės kompetentingos įstaigos pateiktą prašymą nustatyti, ar, atsižvelgiant į surinktą informaciją apie tikrąją darbuotojo padėtį, minėtą pažymą reikia panaikinti arba pripažinti negaliojančia, ir dėl to ši pažyma nebebūtų privaloma kitų valstybių narių kompetentingoms institucijoms ir teismams²⁷. Priėmus priešingą sprendimą kiltų grėsmė priimti konkrečiu atveju vienas kitam prieštaraujančius sprendimus dėl taikytinų teisės aktų, taigi dvigubos socialinės apsaugos grėsmė su visomis iš to kylančiomis pasekmėmis, įskaitant darbuotojo dvigubą apmokestinimą įmoka²⁸.

37. Be to, privalomasis E 101 formos pažymos pobūdis grindžiamas ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo principu. Iš tiesų Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad iš šios nuostatos kylančių bendradarbiavimo pareigų nesilaikoma, jeigu priimančiosios valstybės narės kompetentinga įstaiga mano, kad E 101 formos pažymoje nurodyti duomenys jai neprivalomi²⁹.

24 Šiuo klausimu žr. 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309, 39 ir 44 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija). Be to, žr. 2000 m. gruodžio 13 d. Administracinės komisijos sprendimo Nr. 181 dėl Reglamento Nr. 1408/71 (2001/891/EB) 14 straipsnio 1 dalies, 14a straipsnio 1 dalies ir 14c straipsnio 1 ir 2 dalių aiškinimo 7 punkto a ir c papunkčius (OL L 329, 2001, p. 73) (toliau – Administracinės komisijos sprendimas Nr. 181). Galiausiai žr. Reglamento Nr. 987/2009 5 straipsnio 2 ir 3 dalis. Primintina, kad pastarasis straipsnis šioje byloje netaikytinas *ratione temporis*.

25 Šiuo klausimu žr. 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309, 45 ir 46 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. Reglamento Nr. 1408/71 84a straipsnio 3 dalį, įtrauktą 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 631/2004, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72 dėl teisių suderinimo ir tvarkos supaprastinimo (OL L 100, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 10). Be to, žr. minėto Administracinės komisijos sprendimo Nr. 181 9 punktą. Galiausiai žr. Reglamento Nr. 987/2009 5 straipsnio 4 dalį. Dėl Administracinės komisijos sudėties, veiklos ir užduočių žr. Reglamento Nr. 1408/71 IV antraštinės dalies nuostatas.

26 Išvada byloje *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:12, 47 punktas). Taip pat šiuo klausimu žr. 2016 m. spalio 26 d. Sprendimą *Hoogstad* (C-269/15, EU:C:2016:802, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 1 dalis cituojama šios išvados 5 punkte.

27 Žr. mano išvadą byloje *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:12, 49 punktas) ir šiuo klausimu – 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309, 59 punktas).

28 Žr. mano išvadą byloje *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:12, 50 punktas) ir šiuo klausimu – 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309, 42 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

29 Žr. neseniai priimtą 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309, 40 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

38. Byloje, kurioje priimtas Sprendimas *A-Rosa Flussschiff*³⁰, *Cour de cassation* (Prancūzija) iš esmės klausė Teisingumo Teismo, ar taikytina jo jurisprudencija, susijusi su privalomuoju E 101 formos pažymos pobūdžiu tais atvejais, kai konstatuojama, kad atitinkamo darbuotojo veiklos sąlygos akivaizdžiai nepatenka į nuostatos, pagal kurią E 101 pažyma buvo išduota, materialinę taikymo sritį. Teisingumo Teismas teigiamai atsakė į šį klausimą. Jis nusprendė: tai, kad atitinkami darbuotojai akivaizdžiai nepatenka į Reglamento Nr. 1408/71 taikymo sritį, niekaip nekeičia jo jurisprudencijoje, susijusioje su privalomuoju E 101 formos pažymos pobūdžiu, pateiktų pamatinių argumentų³¹.

39. Vis dėlto reikia pažymėti, kad, priešingai, nei šioje byloje, byloje *A-Rosa Flussschiff*³² *Cour de cassation* savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą nepateikė jokios informacijos, kad jam žinomos faktinės aplinkybės rodė, jog buvo sukčiauta. Tai buvo lemiamas toje byloje atliktos mano analizės veiksnys. Todėl remiausi prielaida, kad minėto teismo pateiktu klausimu nebuvo siekiama patikslinti Teisingumo Teismo jurisprudencijos taikytinumo privalomajam E 101 formos pažymos pobūdžiui, jei yra sukčiaujama³³. Be to, vėliau toje byloje priimtame sprendime Teisingumo Teismas šio klausimo nenagrinėjo ir tik priėmė sprendimą dėl situacijos, kuriai esant atitinkamo darbuotojo veiklos sąlygos akivaizdžiai nepatenka į Reglamento Nr. 1408/71 nuostatos, pagal kurią buvo išduota E 101 formos pažyma, taikymo sritį.

40. Taigi šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nagrinėjamas klausimas yra naujas. Šiuo klausimu Teisingumo Teismo prašoma nustatyti, ar pamatiniai jo jurisprudencijos, susijusios su privalomuoju E 101 formos pažymos pobūdžiu, argumentai taip pat taikomi, kai priimančiosios valstybės narės teismas konstatuoja sukčiavimą.

41. Dabar reikėtų nurodyti, kad, mano nuomone, į šį klausimą reikia atsakyti neigiamai. Iš tiesų manau, kad dėl tolia nurodytų priežasčių esamos Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusios su privalomuoju E 101 formos pažymos pobūdžiu, negalima išlėsti tiek, kad ji apimtų tokią situaciją kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, kai priimančiosios valstybės narės teismas konstatuoja, kad ši pažyma buvo gauta arba ja remtasi sukčiaujant, ir kad tokiu atveju šiam teismui reikia pripažinti galimybę netaikyti E 101 formos pažymos.

2. Dėl kovo su sukčiavimui būtinybės

42. Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją teisės subjektai negali sukčiaudami ar piktnaudžiaudami remtis Sąjungos teisės normomis ir nacionaliniai teismai gali kiekvienu atskiru atveju, remdamiesi objektyviais įrodymais, atsižvelgti į atitinkamų asmenų piktnaudžiavimą ar sukčiavimą, kad prireikus neleistų pasinaudoti šios teisės nuostatomis. Tačiau jie privalo vertinti tokį elgesį atsižvelgdami į tikslus, kurių siekiama atitinkamomis Sąjungos teisės nuostatomis³⁴. Manau, šis principas yra bendrasis Sąjungos teisės principas³⁵, privalomas neatsižvelgiant į įgyvendinimą Europos

30 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimas *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309).

31 Žr. 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309, 52 punktą).

32 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimas *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309).

33 Žr. mano išvadą byloje *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:12, 36 punktą).

34 Žr. 2006 m. vasario 21 d. Sprendimą *Halifax ir kt.* (C-255/02, EU:C:2006:121, 68 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2011 m. liepos 21 d. Sprendimą *Oguz* (C-186/10, EU:C:2011:509, 25 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

35 Šiuo klausimu žr. 2007 m. liepos 5 d. Sprendimą *Kofoed* (C-321/05, EU:C:2007:408, 38 punktą) ir 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Schoenimport „Italmoda“ Mariano Previti ir kt.* (C-131/13, C-163/13 ir C-164/13, EU:C:2014:2455, 43 ir 46 punktai). Be to, žr. generalinio advokato M. La Pergola išvadą byloje *Centros* (C-212/97, EU:C:1998:380, 20 punktą) ir generalinio advokato M. Poirares Maduro išvadą byloje *Halifax ir kt.* (C-255/02, EU:C:2005:200, 64 punktą).

ar nacionalinės teisės aktuose³⁶. Mano nuomone, iš šio principo matyti, kad nacionalinis teismas, susidūręs su situacija, kai Sąjungos nuostatomis naudojamosi sukčiaujant, turi ne tik teisę bet ir pareigą kaip Sąjungos teismas kovoti su sukčiavimui, neleisdamas suinteresuotiesiems asmenims pasinaudoti minėtomis nuostatomis³⁷.

43. Manau, iš to darytina išvada, kad tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kai priimančiosios valstybės narės teismas konstatuoja, kad E 101 formos pažyma buvo gauta arba ja buvo remtasi sukčiaujant, šis teismas turi neleisti suinteresuotiesiems asmenims gauti šios pažymos taigi Sąjungos teisės nuostatos, kuria remiantis ši pažyma buvo išduota, šioje byloje – Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punkto teikiamos naudos. Tai reiškia, kad tokiu atveju suinteresuotieji asmenys negali remtis minėtoje nuostatoje numatyta išimtimi ir kad taikoma minėto reglamento 13 straipsnio 2 dalies a punkte nurodyta bendra taisyklė, pagal kurią darbuotojui taikomi valstybės narės, kurioje jis atlieka darbą pagal darbo sutartį (*lex loci laboris*), teisės aktai³⁸.

44. Manau, kitoks sprendimas lemtų nepriimtina rezultatą. Iš tiesų jeigu privalomasis E 101 formos pažymos pobūdis būtų išlaikytas tuo atveju, jei priimančiosios valstybės narės teismas konstatuotų sukčiavimą, tai reikštų, pirma, kad už sukčiavimą atsakingi asmenys galėtų gauti naudos iš savo nesąžiningo elgesio ir, antra, kad tam tikrais atvejais teismas turėtų toleruoti ar net palaikyti sukčiavimą.

45. Šiomis aplinkybėmis primenu, kad byloje *FTS* generalinis advokatas F. Jacobs pažymėjo, kad jei priimančioji valstybė narė „gali įrodyti, kad pažyma buvo gauta sukčiaujant, ją išdavusiai institucijai neturėtų kilti sunkumų ją atšaukti“³⁹. Šiuo klausimu reikėtų konstatuoti, kad jeigu pažymą išdavusi institucija panaikintų arba atšauktų E 101 formos pažymą remdamasi priimančiosios valstybės narės institucijų pateikta informacija, patvirtinančia sukčiavimo buvimą, kreipimasis į šios priimančiosios valstybės narės teismus tikrai būtų perteklinis. Tačiau, kaip rodo ši byla, kartais gali nutikti taip, kai E 101 formos pažymą išdavusi institucija dėl tam tikros priežasties nepanaikina arba neatšaukia minėtos pažymos, nors priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos institucijos pateikė jai informaciją, rodančią, kad buvo sukčiauta⁴⁰. Jei tokiomis aplinkybėmis priimančiosios valstybės narės teismas būtų įpareigotas atsizvelgti į E 101 formos pažymą, nepaisant to, kad buvo konstatuota, kad ši pažyma buvo gauta arba ja remtasi sukčiaujant, tai prilygtų šio teismo įpareigojimui nekreipti dėmesio į sukčiavimą. Bet kuriuo atveju manau, kad pažymą išdavusios institucijos galimybė panaikinti ar atšaukti E 101 formos pažymą negali turėti poveikio priimančiosios valstybės narės teismo trimai kompetencijai netaikyti E 101 pažymos, jeigu jis turi pakankamai informacijos, kad konstatuotų, jog ši pažyma buvo gauta ar ja remtasi sukčiaujant⁴¹.

36 Šiuo klausimu žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Schoenimport „Italmoda“ Mariano Previti ir kt.* (C-131/13, C-163/13 ir C-164/13, EU:C:2014:2455, 59 punktas).

37 Šiuo klausimu žr. 2005 m. kovo 3 d. Sprendimą *Fini H* (C-32/03, EU:C:2005:128, 34 punktas) ir 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Schoenimport „Italmoda“ Mariano Previti ir kt.* (C-131/13, C-163/13 ir C-164/13, EU:C:2014:2455, 44 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), iš kurių matyti, kad nacionaliniai teismai ir institucijos turi atsakyti suteikti teisę į Šeštojoje direktyvoje numatytą teisę į pridėtinės vertės mokesčio (PVM) atskaitą, įrodžius, atsizvelgiant į objektyvias aplinkybes, kad šia teise buvo remtasi sukčiaujant arba piktnaudžiaujant.

38 Šiuo klausimu žr. generalinio advokato C. Lenz išvadą byloje *Calle Grenzshop Andresen* (C-425/93, EU:C:1995:12, 63 punktas), kurioje pažymėta, kad jei E 101 formos pažyma gauta sukčiaujant, negalima pripažinti, kad jai teikiama pirmenybė Reglamento Nr. 1408/71 nuostatų atžvilgiu. Analogiškai dėl kitokių pažymų žr. generalinio advokato M. Darmon išvadą byloje *van de Bijl* (130/88, nepaskelbta Rink., EU:C:1989:157, 17 punktas), generalinio advokato G. Mischo išvadą byloje *Paletta* (C-45/90, nepaskelbta Rink., EU:C:1991:234, 34 punktas) ir generalinio advokato G. Cosmas išvadą byloje *Paletta* (C-206/94, EU:C:1996:20, 51 punktas). Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies a punktas ir 14 straipsnio 1 dalies a punktas cituojami šios išvados 5 ir 6 punktuose.

39 Generalinio advokato F. Jacobs išvada byloje *FTS* (C-202/97, EU:C:1999:33, 58 punktas).

40 Žr. šios išvados 11 punktą. Dėl pažymą išdavusios institucijos pareigos persvarstyti E 101 formos pažymos išdavimo pagrįstumą ir prirėikus ją atšaukti žr. šios išvados 33 punktą. Bulgarijos vyriausybė šioje byloje Teisingumo Teisme nepateikė nei žodinių, nei rašytinių pastabų.

41 Taip pat žr. šios išvados 69 punktą.

46. Be to, socialinio ir ekonominio pobūdžio motyvai esant tokiai situacijai, taip pat skatina suteikti pirmenybę kovai su sukčiavimu. Iš tiesų, kai yra Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinėje dalyje esančiomis nuostatomis įtvirtinta įstatymų kolizija, sukčiavimas, susijęs su E 101 formos pažymų išdavimu, kelia grėsmę valstybių narių socialinės apsaugos sistemų darnai⁴². Šiuo klausimu manau, kad valstybės narės turi teisėtą interesą imtis atitinkamų priemonių siekdamas apsaugoti savo finansinius interesus ir užtikrinti jų socialinės apsaugos sistemų finansinę pusiausvyrą⁴³. Be to, mano nuomone, E 101 formos pažymų, kurios gautos ar kuriomis remiamasi sukčiaujant, naudojimas yra nesąžiningos konkurencijos forma ir kyla klausimas dėl darbo sąlygų lygybės nacionalinėse darbo rinkose.

47. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad priimančiosios valstybės narės teismo atsisakymas suteikti iš E 101 formos pažymos taigi ir nuostatos, kuria remiantis ši pažyma buvo išduota, kylančią naudą yra galimas tik jeigu sukčiavimas tinkamai įrodytas. Iš tiesų būtina neleisti, kad mano siūlomas sprendimas būtų iškreiptas taip, kad kiltų pavojus visai Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinės dalies nuostatose įtvirtintai įstatymų kolizijų sistemai. Kitaip tariant, manau, kad kova su sukčiavimu gali suteikti pagrindą suabejoti kitos valstybės narės kompetentingos institucijos pagal Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalį išduotos E 101 formos pažymos privalomuoju pobūdžiu tik toliau aprašytomis labai konkrečiomis aplinkybėmis.

3. Dėl sukčiavimo konstatavimo

48. Reikia konstatuoti, kad reglamentuose Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72 „sukčiavimas“ šių reglamentų taikymo tikslais neapibrėžtas⁴⁴. Kadangi šios sąvokos apibrėžties nėra, Teisingumo Teismas turi apibrėžti sukčiavimo atvejus, kai priimančiosios valstybės narės teismas gali netaikyti kitos valstybės narės kompetentingos institucijos išduotos E 101 formos pažymos.

49. Mano nuomone, norint konstatuoti sukčiavimą, turi būti nustatytas objektyvusis ir subjektyvusis elementas. Objektyvusis elementas yra tai, kad sąlygos, kurios yra būtinos siekiamai naudai gauti, t. y. šiomis aplinkybėmis – Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinės dalies nuostatose, pagal kurią buvo išduota E 101 formos pažyma, numatytos sąlygos iš tikrųjų nėra įvykdytos⁴⁵.

50. Vis dėlto šios išvados nepakanka norint konstatuoti sukčiavimą, kuris leistų priimančiosios valstybės narės teismui netaikyti E 101 formos pažymos. Iš tiesų primintina, jog Teisingumo Teismas Sprendime *A-Rosa Flussschiff* konstatavo, kad E 101 formos pažyma yra privaloma priimančiosios valstybės narės institucijoms ir teismams, net jei konstatuojama, kad atitinkamo darbuotojo veiklos

42 Savo rašytinėse pastabose Prancūzijos vyriausybė nurodo, kad, kaip yra įvertinę Prancūzijos Audito Rūmai (*Cour des comptes*), dėl sukčiavimo, susijusio su nedeklaruotais komandiruotaisiais darbuotojais, vien Prancūzijos socialinės apsaugos sistema netenka 380 mln. EUR socialinių pajamų. Dėl sukčiaujant gaunamų A1 dokumentų žr. Y. Jorens, J.-P. Lhernould „Procedures related to the granting of Portable Document A1: an overview of country practices“, 3.3.3 punktas, 2014 m. gegužės mėn. Komisijos iniciatyva parengta ataskaita.

43 Analogiškai PVM srityje žr. 2017 m. birželio 29 d. Sprendimą *Komisija / Portugalija* (C-126/15, EU:C:2017:504, 59 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Be to, reikėtų priminti, kad Sutartyje garantuojamų pagrindinių laisvių kontekste Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad kova su sukčiavimu, be kita ko, socialinėje srityje, ir piktnaudžiavimo prevencija, visų pirma kova su nedeklaruotu darbu, yra vienas iš privalomųjų bendrojo intereso pagrindų, galinčių pateisinti šių laisvių apribojimą, jeigu šis tikslas gali būti susijęs, be kita ko, su tikslu apsaugoti socialinės apsaugos sistemų finansinę pusiausvyrą. Žr. 2014 m. gruodžio 3 d. Sprendimą *De Clercq ir kt.* (C-315/13, EU:C:2014:2408, 65 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat šiuo klausimu žr. 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimą *Komisija / Belgija* (C-577/10, EU:C:2012:814, 45 punktas).

44 Tas pats pasakytina apie reglamentus Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009, kuriais buvo pakeisti reglamentai Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72. Tačiau minėtu 2016 m. gruodžio 13 d. Komisijos pasiūlymu Reglamente Nr. 987/2009 siekiama pateikti „sukčiavimo“ apibrėžtį. Žr. šios išvados 21 punktą ir 16 išnašą.

45 Šiuo klausimu sukčiavimas skiriasi nuo piktnaudžiavimo teise. Iš tiesų pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją, norint įrodyti piktnaudžiavimą, būtina, pirma, objektyvių aplinkybių visuma, iš kurios būtų matyti, jog, nepaisant to, kad buvo formaliai laikytasi Sąjungos teisėje nustatytų sąlygų, šio teisės akto tikslas nebuvo pasiektas, ir, antra, egzistuoja subjektyvus elementas, pasireiškiantis siekimu gauti Sąjungos teisėje numatytą naudą, savavališkai sukuriant atitinkamas jos gavimo sąlygas. Žr. 2012 m. spalio 16 d. Sprendimą *Vengrija / Slovakija* (C-364/10, EU:C:2012:630, 58 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Dėl skirtumo tarp sukčiavimo ir piktnaudžiavimo žr. A. Bouveresse „La fraude dans l’abus de droit“, *La fraude et le droit de l’Union européenne*, Bruylant, Briuselis, 2017, p. 18.

sąlygos akivaizdžiai nepatenka į Reglamento Nr. 1408/71 nuostatos, kuria remiantis buvo išduota E 101 formos pažyma, materialinę taikymo sritį⁴⁶. Iš tiesų tokią situaciją gali lemti (paprasčiausia) fakto arba teisės klaida išduodant E 101 formos pažymą arba atitinkamo darbuotojo padėties pasikeitimas⁴⁷.

51. Siekiant konstatuoti sukčiavimą, manau, taip pat būtina įrodyti, kad suinteresuotieji asmenys turėjo *ketinimą* nuskaldyti, kad E 101 formos pažymos išdavimo sąlygos iš tikrųjų nėra įvykdytos, siekdami gauti šios pažymos teikiamą naudą⁴⁸. Manau, šis nesąžiningas ketinimas yra subjektyvusis elementas, leidžiantis atskirti sukčiavimą nuo paprasto konstatavimo, kad nėra įvykdytos Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinės dalies nuostatoje, pagal kurią buvo išduota E 101 formos pažyma, numatytos sąlygos. Tokio sukčiavimo ketinimo buvimą įrodymai gali būti savanoriški veiksmai, pavyzdžiui, klaidingas tikrosios komandiruojuotojo darbuotojo ar jį komandiruojančios įmonės padėties pateikimas arba savanoriškas informacijos nepateikimas, pavyzdžiui, reikšmingos informacijos neatskleidimas.

52. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog šioje byloje nagrinėjama atveju Belgijos socialinės priežiūros tarnyba nustatė, kad atitinkamos Bulgarijos įmonės, komandiruojuojančios darbuotojus į Belgiją, Bulgarijoje nevykdė jokios veiklos⁴⁹. Tačiau pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją tik įmonė, įprastai vykdanči reikšmingą veiklą įsisteigimo valstybės narės teritorijoje, gali pasinaudoti Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punkte numatytos išimties teikiama nauda⁵⁰. Todėl, su sąlyga, kad tai patikrins nacionalinis teismas, viena iš Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punkte, kuriuo remiantis buvo išduotos minėtos E 101 formos pažymos, nurodytų sąlygų nėra įvykdyta⁵¹.

53. Be to, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad apeliaciniai teismai konstatavo, kad „E 101 formos pažymos buvo gautos sukčiaujant, pateikus tikrovės neatitinkančius faktus, kad būtų apeitos Bendrijos nuostatos dėl komandiravimui taikytinų sąlygų, ir taip būtų gauta nauda, kuri nebūtų buvusi gauta, nesant šios sukčiavimo schemos“⁵². Šiuo klausimu Belgijos vyriausybė per posėdį patikslino, kad šioje byloje sukčiavimas pasireiškė įmonių „pašto dėžučių“, kurios visai nevykdė veiklos arba ši buvo minimali, įkūrimu Bulgarijoje, kad pirmiausia būtų galima prašyti išduoti E 101 formos pažymą, o vėliau – komandiruoti pagal darbo sutartis dirbančius darbuotojus į Belgiją, nors įmokos ir toliau būtų mokamos Bulgarijoje.

54. Nacionalinis teismas turi patikrinti, ar šioje byloje nagrinėjama atveju yra objektyvusis ir subjektyvusis elementai, kurių reikia norint konstatuoti sukčiavimą. Šiuo klausimu jis turi atsižvelgti į visas bylos aplinkybes, įskaitant E 101 formos pažymą išdavusios institucijos galimai pateiktą informaciją⁵³.

46 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimas *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309). Taip pat žr. šios išvados 38 punktą.

47 Šiuo klausimu žr. generalinio advokato C. Lenz išvadą byloje *Calle Grenzshop Andresen* (C-425/93, EU:C:1995:12, 51 punktas). Kaip konstatavo Teisingumo Teismas, kadangi E 101 formos pažyma paprastai išduodama prieš laikotarpio, dėl kurio ji išduodama, pradžią arba jo pradžioje, faktinių aplinkybių, kurios yra reikšmingos taisyklių, susijusių su socialinės apsaugos srityje taikytinų teisės aktų nustatymu, vertinimas dažniausiai atliekamas tuo momentu, atsižvelgiant į numatomą atitinkamo darbuotojo pagal darbo sutartį situaciją. Žr. 2012 m. spalio 4 d. Sprendimą *Format Urządzenia i Montaż Przemysłowe* (C-115/11, EU:C:2012:606, 43 punktas).

48 Šios prielaidos patvirtinimą randu Europos teisės aktuose. Be kita ko, žr. Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos, parengtos remiantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu ir sudarytos 1995 m. liepos 26 d. Tarybos aktu, kuriuo nustatoma Konvencija dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (OL C 316, 1995, p. 48), 1 straipsnio 1 dalį („bet koks tyčinis veiksmas ar neveikimas“). Be to, žr. 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis (OL L 198, 2017, p. 29) 3 straipsnį. Galiausiai žr. minėtame 2016 m. gruodžio 13 d. pasiūlyme Komisijos pasiūlytą „sukčiavimo“ apibrėžtį.

49 Žr. šios išvados 10 punktą.

50 Žr. 2000 m. vasario 10 d. Sprendimą *FTS* (C-202/97, EU:C:2000:75, 40 punktas) ir 2000 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Plum* (C-404/98, EU:C:2000:607, 21 ir 22 punktai). Taip pat žr. šios išvados 18 išnašą.

51 Primintina, kad pagal Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalies a punktą E 101 formos pažyma išduodama pagal darbo sutartį dirbančio darbuotojo arba jo darbdavio prašymu, be kita ko, „[Reglamento Nr. 1408/71] 14 straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais“. Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalies a punktas cituojamas šios išvados 8 punkte.

52 Žr. šios išvados 14 punktą.

53 Dėl pareigos informuoti pažymą išdavusią instituciją apie konstatuotą sukčiavimą žr. šios išvados 71 punktą.

55. Reikia patikslinti, kad sukčiavimas turi būti įrodytas per rungimosi principu grindžiamą procedūrą, kai suinteresuotiesiems asmenims užtikrinamos teisinės garantijos, laikantis jų pagrindinių teisių, visų pirma Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisinę gynybą. Šiomis aplinkybėmis kompetentingos institucijos turi pateikti sukčiavimo buvimo įrodymų, t. y. teisiškai pakankamai įrodyti, pirma, kad šioje byloje nėra įvykdytos Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinės dalies nuostatoje, kuria remiantis buvo išduota E 101 formos pažyma, numatytos sąlygos (objektyvusis elementas), ir, antra, kad suinteresuotosios šalys tyčia nuslėpė faktą, kad šios sąlygos nėra įvykdytos (subjektyvusis elementas). Tik tokiomis konkrečiomis aplinkybėmis priimančiosios valstybės narės teismas gali konstatuoti sukčiavimo buvimą, leidžiantį šiam teismui netaikyti E 101 formos pažymos.

56. Dar reikėtų patikslinti teises pasekmes, kylančias priimančiosios valstybės narės teismui konstatavus sukčiavimą. Pirma, kadangi E 101 formos pažyma yra kitos valstybės narės institucijos dokumentas, manau, kad priimančiosios valstybės narės teismui net ir sukčiavimo atveju negali būti pripažinta kompetencija pripažinti šią pažymą negaliojančia. Antra, man atrodo akivaizdu, kad priimančiosios valstybės narės teismo konstatuotas sukčiavimas gali sukelti pasekmes tik šios valstybės narės kompetentingoms institucijoms.

Tarpinė išvada

57. Atsižvelgdamas į visus pateiktus samprotavimus, laikaisi nuomonės, kad tokiu atveju kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kai priimančiosios valstybės narės teismas konstatuoja, kad pagal Reglamento Nr. 1408/71 11 straipsnio 1 dalį išduota E 101 formos pažyma buvo gauta ar ja remtasi sukčiaujant, šis teismas gali šios pažymos netaikyti. Siekiant nustatyti, ar buvo sukčiaujama, o tuo remiantis būtų galima netaikyti E 101 formos pažymos, reikia nustatyti, pirma, kad šioje byloje nėra įvykdytos Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinės dalies nuostatoje, pagal kurią buvo išduota E 101 formos pažyma, numatytos sąlygos (objektyvusis elementas) ir, antra, kad suinteresuotieji asmenys tyčia nuslėpė faktą, kad šios sąlygos nėra įvykdytos (subjektyvusis elementas).

58. Manau, šios išvados negali paneigti prieš ją Teisingumo Teisme pateikti bylos šalių ir suinteresuotųjų asmenų argumentai. Juos nagrinėsiu toliau.

4. Dėl pateiktų priešingų argumentų

59. Šioje byloje buvo pateikiami tam tikri argumentai, kuriais prieštarauta mano Teisingumo Teismui siūlomam priimti sprendimui.

60. Pirma, Airijos, Vengrijos ir Lenkijos vyriausybės rėmėsi tuo, kad Reglamento Nr. 987/2009 5 straipsnyje yra kodifikuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusi su privalomu E 101 formos pažymos pobūdžiu⁵⁴, iš esmės teigdamas, kad ši aplinkybė neleido Teisingumo Teismui šiek tiek pakeisti tos jurisprudencijos.

61. Šiam argumentui negalima pritarti.

62. Pirmiausia reikia konstatuoti, kad nuo Reglamento Nr. 987/2009 priėmimo Sąjungos teisės aktų leidėjas nėra iškėlęs ar juo labiau analizavęs sukčiavimo klausimo⁵⁵. Kadangi reglamento tekste nėra nieko, kas rodytų priešingai, manau, reikia daryti prielaidą, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas tiesiog norėjo kodifikuoti esamą Teisingumo Teismo jurisprudenciją, susijusią su privalomu E 101 formos

⁵⁴ Dėl šio kodifikavimo žr. šios išvados 20 punktą.

⁵⁵ Dėl sukčiavimo klausimo šiuo metu vykdomas teisėkūros procesas siekiant iš dalies pakeisti esamus teisės aktus pagal 2016 m. gruodžio 13 d. Komisijos pateiktą pasiūlymą (žr. šios išvados 21 punktą).

pažymos pobūdžiu⁵⁶. Tačiau, kaip jau minėjau, Teisingumo Teismas dar neturėjo progos priimti sprendimo dėl privalomo E 101 formos pažymos pobūdžio tokiu atveju kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kai priimančiosios valstybės narės teismas konstatuoja, kad ši pažyma buvo gauta ar ja remtasi⁵⁷. Mano siūlomas sprendimas nereiškia, kad ankstesnė Teisingumo Teismo jurisprudencija, kodifikuota Reglamentu Nr. 987/2009, būtų kaip nors pakeista, – tiesiog būtų patikslinta šios jurisprudencijos taikymo sritis, be kita ko, jos taikytinumas dar nenagrinētu atveju, t. y. kai priimančiosios valstybės narės teismas konstatuoja sukčiavimą. Iš to darytina išvada, kad Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusios su privalomu E 101 formos pažymos pobūdžiu, kodifikavimas Reglamente Nr. 987/2009 nedraudžia Teisingumo Teismui pripažinti galimybę priimančiosios valstybės narės teismui netaikyti E 101 formos pažymos, jeigu šis teismas konstatuoja, kad ši pažyma buvo gauta ar ja remtasi sukčiaujant.

63. Antra, Airijos, Vengrijos ir Lenkijos vyriausybės, taip pat Komisija remiasi socialinės apsaugos srityje taikytinų teisės aktų vienovės principu, įtvirtintu Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 1 dalyje, ir šiame kontekste – teisinio saugumo principu⁵⁸.

64. Kalbant, pirma, apie socialinės apsaugos srityje taikytinų vienos valstybės narės teisės aktų principą, įtvirtintą Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 1 dalyje, reikėtų pripažinti, kad mano siūlomas sprendimas iš esmės reiškia galimybę kartu (bent laiko požiūriu) taikyti kelis nacionalinės teisės aktus. Iš tiesų jeigu priimančiosios valstybės narės teismas pagal šios išvados 48–56 punktuose nurodytus principus nustato, kad yra sukčiaujama, ir netaiko E 101 formos pažymos, o pažymą išdavusi institucija tuo pačiu metu nepanaikina arba neatšaukia šios pažymos, atitinkamas darbuotojas ir jo darbdavys gali atsidurti dvigubos socialinės apsaugos taikymo situacijoje⁵⁹. Vis dėlto manau, kad šis pavojus yra neatsiejamas nuo sukčiavimo konstatavimo. Kitaip tariant, manau, kad tokiu atveju būtinybė užtikrinti, kad suinteresuotieji asmenys negautų jokios naudos iš sukčiavimo, neabejotinai turi būti viršesnė už socialinės apsaugos srityje taikytinų vienos valstybės narės teisės aktų principą⁶⁰.

65. Šiomis aplinkybėmis reikėtų priminti, kad remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, E 101 formos pažymą išdavusi institucija pagal ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą turi persvarstyti šios pažymos išdavimo pagrįstumą ir prireikus ją atšaukti, jeigu kompetentinga priimančiosios valstybės narės institucija abejoja faktinių aplinkybių, sudarančių šios pažymos pagrindą, taigi ir joje nurodytos informacijos teisingumu, be kita ko, todėl, kad ji neatitinka Reglamento Nr. 1408/71, pagal kurį ši pažyma buvo išduota, nuostatoje numatytų reikalavimų⁶¹. Manau, kad ši priežastis juo labiau taikoma tuo atveju, kai priimančiosios valstybės narės teismas konstatuoja, kad E 101 formos pažyma buvo gauta ar ja remtasi sukčiaujant⁶². Tačiau tuo atveju, jei E 101 formos pažymą išdavusi institucija ją panaikina arba atšaukia, (iš naujo) užtikrinamas vienos valstybės narės socialinės apsaugos teisės aktų taikymas.

66. Antra, dėl teisinio saugumo principo, manau, kad jeigu priimančiosios valstybės narės teismas konstatuoja, kad E 101 formos pažyma buvo gauta ar ja buvo remtasi sukčiaujant, sukčiavimo sumanytojai ir (arba) jo naudos gavėjai negali remtis teisinio saugumo principais, siekdami prieštarauti šios pažymos teikiamos naudos nesuteikimui ir neleidimui pasinaudoti Reglamento

56 Šiuo klausimu žr. Reglamento Nr. 987/2009 12 konstatuojamąją dalį, kurioje daroma nuoroda į Teisingumo Teismo jurisprudenciją. Be to, žr. 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309, 59 punktą).

57 Žr. šios išvados 39 ir 40 punktus.

58 Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 1 dalis cituojama šios išvados 5 punkte.

59 Šiuo klausimu žr. šios išvados 36 punktą.

60 Dėl bendrojo kovos su sukčiavimu principo žr. šios išvados 42 punktą.

61 Žr. šios išvados 33 punktą.

62 Dėl pareigos informuoti pažymą išdavusią instituciją apie sukčiavimo konstatavimą žr. šios išvados 71 punktą.

Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punktu⁶³. Šiomis aplinkybėmis reikia priminti, kad pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją toks atsisakymas *ex nihilo* nenustato konkrečiam asmeniui pareigos ir yra tiesiog pasekmė konstatavimo, kad iš tikrųjų nėra įvykdytos objektyvios sąlygos, kurių reikalaujama siekiant gauti norimą naudą⁶⁴.

67. Galiausiai, trečia, *Altun ir kt.*, Airijos, Vengrijos, Lenkijos vyriausybės ir Komisija nurodo ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą ir kad yra speciali ginčų, susijusių su taikytinų teisės aktų nustatymu, sprendimo procedūra pagal Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinės dalies nuostatas konkrečiu atveju⁶⁵, iš esmės teigdamas, kad priimančiosios valstybės narės teismo galimybė netaikyti E 101 formos pažymos sukčiavimo atveju būtų nesuderinama su šio principo laikymusi ir šia procedūra.

68. Šis argumentas manęs neįtikina.

69. Kaip jau nurodžiau, manau, kad jeigu priimančiosios valstybės narės teismas konstatuoja sukčiavimą, šis teismas kaip Sąjungos teismas privalo neleisti pasinaudoti E 101 formos pažymos teikiama nauda⁶⁶. Šiuo klausimu jo galimybė įvykdyti šią pareigą negali priklausyti nei nuo pažymą išdavusios institucijos valios panaikinti ar atšaukti šią pažymą, nei nuo specialios procedūros eigos (be to, man atrodo, kad ši procedūra buvo skirta visai kitokiems atvejams sureguliuoti)⁶⁷. Iš tiesų tai sukeltų nepriimtinius rezultatus⁶⁸.

70. Šiomis aplinkybėmis primenu, kad Teisingumo Teismas dar neturėjo progos priimti sprendimo dėl jurisprudencijos, susijusios su privalomuoju E 101 formos pažymos pobūdžiu ar procedūra, kuria reikėtų vadovautis sprendžiant ginčus dėl taikytinų teisės aktų nustatymo pagal Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinės dalies nuostatas tuo atveju, jei priimančiosios valstybės narės teismas konstatuoja sukčiavimą⁶⁹. Manau, šiuo klausimu reikėtų manyti, kad lojalaus bendradarbiavimo principas nėra absoliutus ir kad išimtinėmis aplinkybėmis jis gali būti ribojamas, visų pirma jei konstatuojamas sukčiavimas⁷⁰. Iš tiesų privaloma neleisti, kad valstybių narių lojalaus bendradarbiavimo principas virstų aklu pasitikėjimu, kuris sudarytų sąlygas nesąžiningam elgesiui.

63 Analogiškai dėl teisės į atskaitą, atleidimo nuo PVM ir šio mokesčio grąžinimo žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Schoenimport „Italmoda“ Mariano Previti ir kt.* (C-131/13, C-163/13 ir C-164/13, EU:C:2014:2455, 60 punktas), iš kurio matyti, jog akivaizdu, kad apmokestinamasis asmuo, kuris sudarė sąlygas, susijusias su teisės įgijimu, tik dalyvaudamas sukčiavimo operacijose neturi pagrindo remtis teisėtų lūkesčių apsaugos ar teisinio saugumo principais, siekdamas prieštarauti atsisakymui suteikti atitinkamą teisę.

64 Analogiškai dėl PVM žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Schoenimport „Italmoda“ Mariano Previti ir kt.* (C-131/13, C-163/13 ir C-164/13, EU:C:2014:2455, 57 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

65 Dėl šios procedūros žr. Reglamento Nr. 1408/71 84a straipsnio 3 dalį ir 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309, 44–46 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija). Be to, žr. minėto Administracinės komisijos sprendimo Nr. 181 7 ir 9 punktus. Pagal reglamentus Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009 ši procedūra jau anksčiau buvo išplėta 2009 m. birželio 12 d. Administracinės komisijos sprendime A1 dėl dialogo ir taikinimo procedūros, susijusios su dokumentų galiojimu, taikytinų teisės aktų nustatymu ir paslaugų teikimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 883/2004 (OL C 106, 2010, p. 1). Taip pat žr. Reglamento Nr. 883/2004 76 straipsnio 6 dalį ir Reglamento Nr. 987/2009 5 straipsnio 2–4 dalis, kurios netaikytinos šiai bylai *ratione temporis*. Be to, žr. mano išvadą byloje *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:12, 59–66 punktai).

66 Žr. šios išvados 42 ir 43 punktus. Dėl sukčiavimo konstatavimo žr. šios išvados 48–56 punktus.

67 Iš tiesų, mano supratimu, minėta procedūra visų pirma apima dviejų rūšių atvejus. Pirma, atvejį, kai kompetentingos priimančiosios valstybės narės institucijos *abejoja* E 101 formos pažymos galiojimu arba pateisinamųjų dokumentų ar faktinių aplinkybių, kuriomis remiantis ši pažyma buvo išduota, teisingumu ir, antra, atvejį, kai atitinkamos valstybės narės *nesutaria* dėl taikytinų teisės aktų nustatymo konkrečiu atveju pagal Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinės dalies nuostatas. Šiuo klausimu žr. Reglamento Nr. 1408/71 84a straipsnio 3 dalį; minėto Administracinės komisijos sprendimo 7 punkto c papunktį ir 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309, 44–46 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. Reglamento Nr. 883/2004 76 straipsnio 6 dalį, Reglamento Nr. 987/2009 5 straipsnio 2–4 dalis ir minėto Administracinės komisijos sprendimo A1 1 punktą. Primintina, kad reglamentai Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009 bei Administracinės komisijos sprendimas šioje byloje nagrinėjamam atvejui netaikomi *ratione temporis*.

68 Šiuo klausimu žr. šios išvados 44 punktą.

69 Šiuo klausimu žr. šios išvados 39 ir 40 punktą.

70 Analogiškai dėl valstybių narių tarpusavio pasitikėjimo principo žr. 2016 m. balandžio 5 d. Sprendimą *Aranyosi ir Căldăraru* (C-404/15 ir C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 82 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), iš kurio matyti, kad tarpusavio pripažinimo ir tarpusavio pasitikėjimo principo apribojimai gali būti taikomi „išimtinėmis aplinkybėmis“. Be to, žr. K. Lenaerts „La vie après l’avis: Exploring the principle of mutual (yet not blind) trust“, *Common Market Law Review*, 54 t., Nr. 3, 2017 m. birželio mėn., p. 805–840.

71. Manau, kad pagal ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos institucijos privalo pirmiausia kreiptis į E 101 formos pažymą išdavusią instituciją, jeigu jos turi informacijos, rodančios sukčiavimo buvimą, ir tai leistų šiai institucijai persvarstyti E 101 formos pažymos išdavimo pagrįstumą, taip pat nuspręsti, ar, atsižvelgiant į šią informaciją, šią pažymą reikia panaikinti arba atšaukti. Toks kreipimasis praktiškai leistų išsklaidyti galimas abejones dėl nagrinėjamo atvejo faktinių aplinkybių⁷¹. Be to, jeigu po šio kreipimosi pažymą išdavusi institucija panaikintų arba atšauktų E 101 formos pažymą, kreipimasis į priimančiosios valstybės narės teismus iš tiesų būtų perteklinis⁷². Šiuo klausimu kreipimasis į pažymą išdavusią instituciją galėtų užtikrinti proceso ekonomiškumą. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad šis kreipimasis negali turėti poveikio priimančiosios valstybės narės teismo turimai kompetencijai netaikyti E 101 formos pažymos, jeigu jis turi pakankamai įrodymų, kad konstatuotų, jog ši pažyma buvo gauta arba ja buvo remtasi sukčiaujant⁷³.

V. Išvada

72. Atsižvelgdamas į pateiktus samprotavimus, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Hof van Cassatie* (Kasacinis Teismas, Belgija) pateiktą prejudicinį klausimą:

1972 m. kovo 21 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 574/72, nustatančio Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, įgyvendinimo tvarką, su pakeitimais, padarytais 1981 m. gruodžio 8 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 3795/81, 11 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad priimančiosios valstybės narės teismas gali netaikyti E 101 formos pažymos, kurią pagal Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punktą, iš dalies pakeistą 1981 m. gegužės 12 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 1390/81, išdavė valstybės narės paskirta kompetentinga institucija, jeigu šis teismas konstatuoja, kad minėta pažyma buvo gauta arba ja remtasi sukčiaujant.

71 Iš tiesų atrodo, kad sukčiavimui, susijusiam su E 101 formos pažymos išdavimu, konstatuoti neretai būtina įvertinti faktines aplinkybes valstybėje narėje, kurioje ši pažyma buvo išduota. Tačiau reikėtų manyti, kad paprastai E 101 formos pažymą išdavusi institucija gali geriau įvertinti šias aplinkybes.

72 Taip pat žr. šios išvados 45 punktą. Manau, kad Teisingumo Teismui nėra prasmės šioje byloje analizuoti teisinių pasekmių ar galimų finansinių pasekmių, kurios kiltų suinteresuotiesiems asmenims, jeigu sukčiavimo atveju E 101 formos pažymą išdavusi institucija ją panaikintų arba atšauktų. Iš tiesų šių klausimų pagrindinėje byloje nekyla. Vis dėlto šiuo klausimu žr. minėto Administracinės komisijos praktinio vadovo pirmos dalies 7 punktą, iš kurio matyti, kad sukčiavimo atveju perkeliama dokumentas A1 (dabar taikomas vietoj E 101 formos pažymos) taip pat gali būti atšaukiamas atgaline data.

73 Dėl sukčiavimo konstatavimo žr. šios išvados 48–56 punktus.